

Mihaela Amoos

Mihaela Amoos s-a născut la 24 iunie 1976 și este judecător în cantonul Vaud, Elveția, începând cu 1 ianuarie 2011. De origine română, a urmat cursurile liceale în București, apoi studiile de drept ale Universității din Lausanne (1997-2001). Doctor în drept, în 2002, la Universitatea din Lausanne. Între 2004-2009 a desfășurat activitate de avocat, în Baroul din cantonul Vaud, câștigând în 2005 premiul I la concursul de artă oratorică al Ordinului avocaților din Vaud. În cursul anului 2010 a fost vicepreședinte ad hoc al 'Tribunal de Prud'hommes de l'Administration Cantonale'. A publicat, în 2002, lucrarea "La théorie de l'abus de droit en relation avec les droits absolus – Nullité absolue du titre de transfert immobilier, exercice tardif du droit", thèse de licence et de doctorat, éditions Bis et Ter, Lausanne.

1. Cum este viața de judecător în Elveția?

În Elveția, magistratul judiciar se bucură de un statut social și profesional stimat, recunoscut și stabil. El exercită, în plină independență în cadrul unui sistem legislativ, judiciar și executiv clar și performant, în ciuda complexității create de către imperativele funcționării unui stat federal.

Într-adevăr, în Elveția există trei paliere legislative: drept federal edictat de către parlamentul național (Assemblée fédérale), drept cantonal edictat de parlamentul cantonal (Grand Conseil în cantonul Vaud) și drept comunal edictat de către legislativul fie-

cărei comune (Conseil communal). Repartizarea domeniilor de competențe este definită în Constituția federală și precizată în texte

legislative de rang inferior, în funcție de o ierarhie a normelor bine stabilită (delegare de competențe).

Organizarea judiciară este, în mod tradițional, un domeniu unde cantoanele sunt și au rămas suverane. Există deci 26 de sisteme juridictionale diferite (20 de cantoane și 6 jumătăți de cantoane). Pentru a schematiza, în cantonul Vaud, instanțele judiciare se prezintă în felul următor:

Autorități cantonale:

✓ Instanțe de pace și tribunale de district (după o circumscripție teritorială, în funcție de valoarea litigioasă și de materie);

✓ Tribunale specializate (în funcție de materie: Tribunalul muncii, Tribunal în materie de închirieri imobiliare private și comerciale, Tribunalul minorilor);

✓ Tribunal Cantonal (autoritate de recurs, a doua și ultima instanță cantonală), cu tribunale specializate (penal, civil și administrativ).

Autorități federale:

În plan federal, Tribunalul federal este autoritatea judiciară supremă a Confederației. El exercită supravegherea gestiunii Tribunalului penal

federal și a Tribunalului administrativ federal. Se compune din 35-45 de judecători ordinari.

2. Un român poate reuși ușor într-o țară străină, dacă a urmat studiile de drept din România? E nevoie de absolvirea altei forme de învățământ? Studii suplimentare, stagii de pregătire în instanțe?

Printre pușinii români din Elveția pe care îi cunosc și care au o formație juridică, toți au fost nevoiți să refacă studiile în întregime în Elveția sau să se perfecționeze în cadrul unui master de grad postuniversitar în Europa. În funcție de domeniul de activitate vizat, o experiență profesională prealabilă este întotdeauna o cerință sau un atu important. Locurile de muncă în administrațiile federale sau cantonale, posturile de judecători incluse, sunt aproape fără excepție destinate cetățenilor elvețieni. Profesia de notar, de asemenea, în măsura în care notarul exercită pentru actele autentice de drept federal o funcție publică. În schimb, profesia de avocat s-a deschis în ultimii ani exercitării de către alți avocați europeni, Elveția semnând cu Uniunea Europeană acordurile bilaterale de liberă circulație a avocaților. Cu toate acestea, practica transfrontalieră a avocaților din Uniunea Europeană rămâne restrânsă, pușini fiind acei care se înscriu și practică în mod efectiv în Baroul din Elveția. De asemenea, accesul la stagiul de avocat necesită în principiu un *bachelor* sau un *master* în drept elvețian. În fine, cei care doresc să facă o carieră în societățile comerciale multinaționale, trebuie să aibă o formație juridică completă, o experiență practică solidă și să stăpânească mai multe limbi de circulație internațională.

3. Cum se poate ajunge în funcția de judecător în Elveția? E nevoie de o experiență în alte profesii juridice?

Cum am precizat deja, pentru instanțele cantonale, fiecare canton și jumătate de canton au regulile lor proprii pentru desemnarea și alegerea magistraților judicari. Pe plan federal, regulile se găsesc într-o lege care definește organizarea și procedura aplicabilă în fața tribunalelor federale, precum și alegerea judecătorilor federali.

În principiu, exista două tipuri de magistrați judicari în Elveția: magistrații profesionali (care trebuie să dispună de o formație juridică completă) și magistrații neprofesioniști sau laici (numai pentru tribunalele de primă instanță, numiți dintre cetățenii obișnuiți și dispunând adesea de competențe speciale; ei fac parte din compunerea instanței, alături de un magistrat profesionist, președinte de tribunal, și au rol de experți interni în funcție de natura cauzei de judecat, spre exemplu, medici, arhitecți, ingineri, gestionari imobiliari etc.).

Tradițional, pentru magistrații profesionali nu există în Elveția o Înaltă Școală de Magistratură. Magistrații de primă instanță sunt numiți de către instanța superioară cantonală (Tribunalul cantonal în cantonul Vaud). La rândul lor, judecătorii cantonali sunt aleși de către parlamentul cantonal după preavizul unei comisii parlamentare compusă din reprezentanți ai partidelor politice și din experți în drept (profesori universitari, judecători, avocați) cu aviz consultativ. Această comisie ține cont de sensibilitatea politică a candidaților și încearcă să mențină în sânul Tribunalului cantonal aceleași proporții de reprezentativitate

ca în Parlament. În realitate, candidații sunt prezentați și susținuți de către partidele politice printre juriști emerți cu o solidă experiență judiciară (foști profesori universitari, avocați, judecători de primă instanță, grefieri federali).

Pe plan federal, sistemul este asemănător: *l'Assemblée fédérale* alege judecătorii federali. Teoretic, legea nu impune ca magistrații federali să fie juriști. Orice cetățean cu drept de vot în materie federală este în principiu eligibil. În realitate, Parlamentul federal veghează, de asemenea, la o reprezentativitate de sensibilități politice ale judecătorilor federali proporțională compunerii legislativului. În fapt, atribuțiile și experiența juridică a aleșilor sunt de necontestat.

Modul de alegere a judecătorilor cantonali și federali de către organele legislative poate apărea, la prima vedere, ca o încălcare manifestă a principiului separației puterilor într-un stat de drept. În ciuda acestei aparențe, care este în mod regulat obiect de controverse dogmatice și politice, judecătorii elvețieni exercită funcția lor în deplină independență și imparțialitate, niciun control politic nefiind operat *a posteriori*. De altfel, compunerea curților cantonale și federale este aproape întotdeauna colegială (minimum trei judecători), ceea ce este de natură a reechilibra eventualele sensibilități politice diferite. Sistemul nu era diferit în Grecia antică, după cum descrie chiar fondatorul principiului separației puterilor, Montesquieu, în *De l'esprit des lois et de leur relativité*. Într-adevăr, în Atena, cea mai veche democrație, judecătorii ordinari erau trași la sorți dintre cetățenii care compuneau Adunarea Poporului (legislativul) și pretorii erau aleși de către același organ, dintre înțelepți.

4. Mai sunt români, magistrați sau avocați, în Elveția? Păstrați relații profesionale sau de amiciție cu magistrații români?

Am întâlnit foarte puțini români (doar doi) care au urmat studii de drept în Elveția. Niciunul din ei nu profesează ca magistrat sau ca avocat. Din nefericire, nu cunosc și nu am relații cu juriști, avocați sau magistrați în România. Dar aș fi încântată, dacă ocazia se prezintă, să încurajez sau să susțin schimburi între asociații profesionale române și elvețiene.

5. Considerați că România de astăzi este diferită de cea anterioară anului 1989? Din această perspectivă, se poate vorbi, din perspectiva dvs., de o magistratură de dinainte de 1989 și de una de după anul 1989? Cum vedeți magistratura română? Putem face o comparație cu Elveția?

Mi se pare evident că magistratura română de după 1989 este diferită de cea dinaintea revoluției, în măsura în care structura constituțională a statului este diferită. Într-adevăr, chiar dacă o anume inerție face ca schimbarea mentalităților să fie lentă și corupția poluează spiritul de justiție, instituțiile unui stat de drept nu pot fi comparate instituțiilor unui regim totalitar de tip absolutist. Aceasta este valabil în primul rând pentru principiul separației puterilor de stat, sus evocat.

Deși datele mele despre magistratura română sunt foarte limitate, imaginea subiectivă pe care o am, prin prisma anumitor mărturii de români confrunțați cu sistemul și prin descrierile mass-media, nu este foarte pozitivă. Magistrații de primă instanță, mai cu seama în provincie, nu par să

beneficieze de o formare continuă performantă, ținând cont de modificările legislative frecvente. Magistratura însăși pare să sufere de defectele organului legislativ. Ușurința cu care se pot adopta, abroga și modifica legi, la cel mai mic val sau emoție politică, conferă o mare insecuritate juridică, ce destabilizează tot sistemul judiciar și dă această impresie dezagreabilă de arbitrar, de neputință și de neкомпetență. Corupția care transpiră din anumite hotărâri judecătorești mediatizate, cu privire la dosare de anvergură politică și economică importantă, discreditează nu numai magistratura, dar și întreaga administrație.

Cu toate acestea, sunt intim convinsă că majoritatea studenților în drept români aleg aceste studii din vocație, din ideal de justiție și nu din speranța cupidă de a accesa profesii ce deschid ușile unor sfere de influență nefrecventabile. De asemenea, am buna speranță că și calitatea studiilor de drept rămâne onorabilă în marile universități de tradiție din România.

Și sunt conștientă că o mare parte dintre magistrații români sunt foarte competenți și onești. Printre ei, unii sunt curajoși, cutezând să se bată împotriva unui sistem corupt și riscând funcția sau chiar securitatea lor personală. Cred că această luptă, care poate părea la prima vedere contra morilor de vânt, va reuși să amelioreze calitatea justiției în România, precum și imaginea magistraturii.

6. Considerați că și în prezent, în lume și în România, puterea politică exercită influență sau control asupra magistraților? Dacă răspunsul este afirmativ, în ce modalitate?

Din nefericire, atât în România, cât și în lume, magistratura nu poate fi

complet separată de politic. Justiția perfectă și absolută este justiția divină, deci o utopie. Judecătorii, ei, sunt supuși slăbiciunilor umane. Ca orișicare, judecătorii au opinii cu privire la subiecte de societate mai mult sau mai puțin sensibile, opinii formate în funcție de valorile proprii ale fiecărui individ. Aceasta se numește politică. Într-un sistem democratic reprezentativ, există o anumită logică ca sensibilitatea și voința poporului, care se exprimă prin alegerile legislative, să se regăsească în aceleași proporții în organele executive și judiciare. Această influență inerentă nu mi se pare în sine incompatibilă cu cerința de independență și de imparțialitate a magistratului judiciar. Ceea ce trebuie evitat este deriva corupției, pe care o consider ca o cangrenă fetidă, de natură a nimici ideea de drept și de dreptate.

7. Ce ar trebui să facă membrii corpului profesional al magistraților pentru întărirea independenței și sporirea încrederii publicului în *actul de dreptate*?

În primul rând, mi se pare important ca membrii corpului profesional al magistraților să adopte un cod deontologic conținând reguli de etică profesională clare, juste și uniforme. Cu privire la neîncrederea populației în actul de dreptate, o transparență și o comunicare eficientă referitoare la funcționarea justiției, la organizarea judiciară, la rolul și la misiunea magistraților, poate fi un pas spre ameliorarea imaginii magistraturii. Adesea, impresia de arbitrar provine din ignoranță sau neînțelegerea instituțiilor de către cetățeni simpli, din lipsa de dialog, din opacitatea sistemului; magistrații sunt văzuți de către populație ca o specie

aparte, cu prea puține considerații omenești, care deține puterea de viață sau de moarte după reguli obscure și fără drept de apel. De asemenea, înființarea unei autorități de supraveghere, cu puterea de a lua măsuri disciplinare împotriva magistraților incompetenți sau corupți, cunoscută de public și accesibilă fiecăruia, poate contribui la evitarea sau la descurajarea abuzurilor.

În rest, consider că problemele magistraturii traduc problemele legislativului și executivului: instabilitatea instituțiilor, procedurilor și actelor legislative precum și lupta anticorupție trebuie rezolvate în prealabil la un nivel superior. În cazul contrar, magistratul se găsește în capcana în care trebuie să aplice dreptul și procedurile în vigoare, așa cum au fost edictate și stabilite de către legislativ, chiar dacă acest „drept” se dovedește a fi „nedrept”. Singurul corectiv în această ipoteză este, după părerea mea, acela de a aplica legea, nu numai după litera, dar mai ales după spiritul ei, de a avea o credință puternică în conceptele de echitate și de justiție, de a cultiva o etică personală și profesională ireproșabilă, de a exprima și de a revendica independența și imparțialitatea sa ca judecător.

8. Care apreciați că este rolul avocaților în întărirea medierii, privit din perspectiva faptului că avocații

sunt primii care iau contact cu persoanele aflate în diverse conflicte? Considerați că este suficient a se prevedea obligația judecătorului de a îndruma părțile la mediere, câtă vreme medierea trebuie adusă de cele mai multe ori la cunoștința publicului anterior luării în calcul a posibilității de a introduce a acțiunii în instanță?

Rolul avocaților în întărirea medierii îmi pare esențial. Avocații ar trebui să fie sensibilizați la importanța căilor alternative de rezolvare a litigiilor, precum arbitrajul și medierea, în timpul formării de bază, deci înainte intrării în barou, de exemplu la Universitate. În Elveția, există actualmente o specializare în mediere în urma unei formări de doi ani, înființată de către Federația națională a avocaților elvețieni. Medierea și căutarea unei soluții extrajudiciare fac parte, de altfel, din misiunea de sfătuitor a avocatului, care nu este numai un reprezentant al părții în justiție, dar și un ghid, un îndrumător spre soluția cea mai pacifistă, mai rapidă, mai ieftină și mai favorabilă intereselor clientului. Acest rol este, de altfel, un imperativ de deontologie profesională, caracterizând contractul de mandat ca fiind un contract bazat pe încredere.

Lausanne, 30 noiembrie 2010